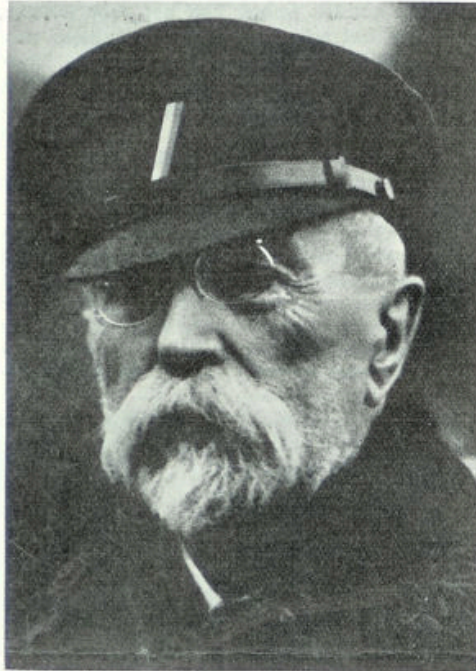

THOMAS MASARYK †

Een smidsjongen, die president werd — het lijkt een sprookje, maar het is toch de volle werkelijkheid. Een werkelijkheid, die zich in onze eigen eeuw heeft voorgedaan. Want de president-bevrijder Thomas Garrigue Masaryk, die verleden week Dinsdagnacht zacht en

kalm ontsiep op zijn kasteel te Lany, is zijn maatschappelijke leven begonnen als een doodarme jongen, voor wien het leven niet veel anders dan zorgen scheen te zullen hebben. Maar de kleine Thomas had ambitie en karakter, wat meer zegt dan dat andere, dat van zoo veel zegen

in een menschenleven kan zijn: een helder verstand, waarvan hij, de latere professor, overigens ook niet misdeeld was. Maar dat wist nog niemand, wisten ook de ouders niet, toen de kleine Thomas naar Weenen gezonden werd, om daar het slotenmakersvak te leeren. Hij had zoo graag voor onderwijzer geleerd, maar daar kon niets van komen voor den zoon van een armen koetsier, al was die man dan ook koetsier op een der keizerlijke goederen, ergens in Bohemen. Voor een kind van arme ouders, dat geboren werd twee jaar nadat in Oostenrijk de lijfeigenschap was afgeschaft, was er geen kans op een loopbaan, waarvoor gestudeerd moest worden.

Nu is die knaap, aan wien het leven zoo weinig aan te bieden scheen, gestorven als oud-president eener Republiek.

Velerlei tafereelen spelen ons voor den geest, nu we iets willen neerschrijven over dit rijke menschenleven. We zien het wel, we moeten hier kiezen; slechts enkele ervan vertellen. Zullen we dat tafereel kiezen, waar we den kleinen Thomas zien, werkend in de smidse van een Moravisch dorpje? Terwijl zijn meester de paarden van het kasteel beslaat? Hij is teruggekeerd uit Weenen, de kleine jongen; hij houdt het daar niet uit in dat beroep en hij verlangt naar huis, waar het zoo warm is door moederliefde, die verkwikt en koestert. Want deze gave is voor arm en rijk gelijkelijk; moederliefde is gelukkig nog een artikel, dat men heel dikwijls en heel kwistig ook in de huizen der armen vinden kan. Thomas genoot er met volle teugen van en toen hij weer thuis was, werd die liefde weer als altijd zijn deel. Maar . . . van studeeren kon niets komen en nu werd de knaap bij den dorps-smid in de leer gedaan. En terwijl zijn baas de paarden

van het kasteel beslaat, sjuout hij moeizaam met emmers water.

Dan komt daar juist zijn vroegere onderwijzer voorbij, die weet welke groote gaven er in dit kind sluimeren. Het licht der dansende vlammen, waarin het ijzer wordt gloeiend gemaakt, trekt zijn aandacht naar de groep van werkende en zwoegende menschen en hij merkt er zijn oud-leerling bij op.

Het tafereel verschiet, er is een ander, dat ons thans boeit. Wij zien den schoolmeester in de armelijke woning van vader Masaryk, om daar nóg eens voor het kind te pleiten. Laat hem toch leeren, daar zit wat in dat kind! En nu wordt deze bemoeienis van een liefhebbend schoolmeester de oorzaak, dat de kleine Masaryk naar het gymnasium gaat. Zijn geliefde leerling wegstrekkend van het vuur in de smidse, heeft deze dorps-schoolmeester hem, onbewust van het groote, dat hij hielp tot stand komen, gevoerd naar dat andere vuur, het vuur, waar hij het ijzer zou smeden van een volksvrijheid. „President-bevrijder” noemt men hem immers. Welnu, hij heeft door zijn onverdroten arbeid voor zijn Tsjechische volk de vrijheid voor dat volk veroverd en hij heeft het onuitsprekelijk voorrecht gesmaakt, ook den dank van dat volk te mogen oogsten. Toen in het park van 't kasteel, waar hij stierf, bekend werd, dat „vader-tje Masaryk” gestorven was, zonken mannen en vrouwen neer op de knieën en weenden . . . De tranen van een liefhebbend volk zijn slechts voor de zeer weinigen, voor een Willem van Oranje, een Lincoln, die de slaven bevrijdde. Maar hoe moeilijk en met welk een offeren-van-zichzelf worden ze verkregen . . .

Tafereel na tafereel rolt aan ons oog voorbij. We zien hem te Weenen op het gymnasium, waar hij plaatsing vond, dank zij een menschlievend man, wiens kinderen hij in zijn vorige woonplaats les had gegeven — want al vroeg hielp hij mede den kost te verdienen — en die hem genegen was en hem nu onderdak wilde geven, nu hij in de woonplaats zijner ouders niet blijven kon. Dan als bezoeker der universiteit, waar hij filosofie studeerde en tenslotte als docent te Praag, waar hij na de splitsing der school in een Deutsche en Tsjechische tot hoogleeraar werd benoemd.

Dat alles is zeer interessant, maar we leeren den man er toch niet uit kennen. Dat deden zijn studenten slechts, die zijn zielegrootheid ervoeren en in hem leerden waardeeren zijn karakterkracht als hij hun zijn wijze lessen gaf. Want een geboren opvoeder was deze hoogleeraar, die met zoo eindeloze moeite zijn doel had moeten nastreven eer hij het had bereikt.

Maar er zijn nu eenmaal meer professors, die uitblinken door gaven van geest en gemoed en die door hun adeldom van ziel gansche generaties en studenten ten lichtend voorbeeld zijn. Met dat al, zij blijven uitsluitend mannen van wetenschap. En deze man van wetenschap werd iets anders: de bouwer van een staat.

Dit werd hij tenslotte, doordat de universiteit den weg naar de politiek voor hem opende. Of hij de politiek begeerd heeft, deze stille, bescheiden geleerde? We gelooven het niet; het lag niet in zijn lijn; hij was er te zeer een zelfbeschouwer voor, man van zelfcritiek, die zichzelf strenge eischen stelde en zeker eigen eerzucht moet hebben gedood. Maar als hij ergens een plicht zag, dan aanvaardde hij dien en hij zag de politiek als zijn plicht, waar hij zijn Slavische volk mee dienen kon, onderdrukt als dit werd door het Deutsche element van Oostenrijk. Zij het maar weinige jaren, hij heeft in het parlement te Weenen gevochten voor volksvrijheid en

Naar een schilderij van Hans Schmidt.

DE KONING DER LICHT OP ZIJN TROON

voor democratie en het menselijk mooie in zijn leven was daar, om aan zijn woord gezag te geven, overal waar hij het sprak. Wat hij nastreefde, was niet minder dan de gelijkheid voor zijn Tsjechische volk in de Donau-monarchie en hij deed dit veel meer door het kweken van toegewijde discipelen dan op de tribune van het parlement.

Dan breekt daar plotseling de groote oorlog uit en komt de groote tijd van zijn leven. Als hij in het begin van den oorlog ergens in Zwitserland zit, komt daar een toegewijd jeugdig vriend bij hem, die in de dan volgende jaren zijn medewerker voor het leven zal zijn, Eduard Benesj, en deze zegt hem, dat er iets moet gebeuren, waarmede hij bedoelt: Tsjechen en Slowaken moeten nu rechten krijgen of vrij worden van het Oostenrijksche juk. Masaryk zegt hem, dat er voor een revolutie geld noodig is en dat men zonder dat alle actie wel achterwege kan laten.

Maar spoedig is de dan reeds bejaarde man in het bezit van geld. Nog maar weinig; niet meer dan twaalf honderd kronen weet zijn jonge vriend hem te verstrekken en met dat geld begint hij zijn propagandareis, die hem eerst naar Nederland voert. In hotel „Weimar” te Rotterdam, kamer 106, uitzien op de prachtige Maas en de Maasbruggen, vergaderen dan dagelijks een aantal heeren en Masaryk is er een van. In die kamer is de Tsjechoslowaaksche republiek geboren, al zou het nog vier jaren duren, eer zij functionneeren ging.

Dan begint Masaryks pelgrimsreis voor de vrijheid van zijn volk, maar slechts weinigen nemen nog notitie van zijn woorden. Heel de wereld zwerft hij door; in Engeland, Amerika, Rusland, overal bepleit hij de zaak zijns volks. Maar bitter is het hem te moede, als graaf Benckendorff, de Russische gezant te Londen, niet eens weet van de verhoudingen der rassen in zijn land, als hij dezen de kaart voorlegt van Oostenrijk. Toch vordert

hij en hij blijft het hoofd recht houden, zelfs houdt hij het nog omhoog, als hij hoort, hoe te Praag zijn achtergebleven vrouw en kinderen worden gekweld, nu men den vogelvrij verklaarde niet treffen kan.

Tafereel na tafereel rolt aan mijn oogen voorbij, nu ik dit edel, onbaatzuchtig leven naga. Ik moet er echter over zwijgen; de ruimte daartoe ontbreekt. Anders zou ik u zeker schetsen het groote moment, waarop de geallieerden de zaak van Tsjecho-Slowakije's onafhankelijkheid in hun oorlogsdoel gaan betrekken, ook schetsen het groote moment, dat Masaryk in Amerika de ineenstorting van Oostenrijk verneemt en dat andere groote moment, waarop hem bereikt de roep van zijn volk, dat hem tot eersten president verkozen heeft. Met algemeene stemmen. Bohemen, dat na den slag aan den Witten Berg bij Praag drie eeuwen onder Habsburg geleefd heeft, is vrij en Masaryk zal de eerste beheerder zijn van de erfenis van het Boheemsche volk. Is het wonder, dat indertijd België's premier Carton de Wiart hem vergeleken heeft met den Vlaamschen vrijheidsheld Jacob van Artevelde? Inderdaad, er is verwantschap tusschen die twee.

Dinsdag van de vorige week is hij gestorven en rondom zijn bed stonden zijn weenende kinderen, stond ook Benesj, zijn toegewijde jongere vriend, zijn opvolger als president. Na zijn aftreden bleef hij den titel behouden met de toevoeging: bevrijder. Is er schooner naam denkbaar voor een patriot? Toen de vermoeide grijsaard voor eeuwig de oogen gesloten had, traden allen naar voren en kusten eerbiedig zijn voorhoofd. Ook Benesj, want voor hem was meer dan een vriend, was er een vader heengegaan. En de rouw van een gansch volk maakt het ons duidelijk, dat in dezen stillen, in zichzelf gekeerden grijsaard een vader des volks is heengegaan.

Q. A. DE R.

WAT DE HEMELN VERTELLEN

XI. (Slot) WAT DE HEMELN VERTELLEN.

De hemelen vertellen Gods eer, en het uitspanseel verkondigt Zijner handen werk.
Psalm 19 : 2

De sterrenwereld maakt ons klein. Ze is als een spiegel, waarin wij, als we ons er eerlijk vóór plaatsen, onze onvolkomenheid gewaar worden. Wij zien onszelf machteloos en onbeholpen staan tegenover het groote, onbegrepen heelal.

Maar wij moeten nog kleiner worden. Wij moeten doordringen tot den Oorsprong van alle dingen.

Want die wereld van zonnen en van mysteriën, van onmetelijke tijden en onpeilbare ruimten, die ons plaatst voor het eene raadsel na het andere — die wereld heeft een Schepper. Er is Eén, Die alles doorziet en voor Wien niets raadselachtig is; meer nog: Die alles in het aanzijn heeft geroepen, Die alléén alles heeft vóórgedacht en Zijn gedachten heeft omgezet in ruimten en tijden, in stof en in licht.

Zoo ver als wij beneden de raadselen van het heelal staan, zoo hoog staat God er boven. Hij is de „Rex tremendae majestatis,” de Koning van schrikwekkende majesteit, voor Wiens aangezicht de aarde en de hemel wegvlieden. Van die majesteit is de grootheid van het heelal maar een zwakke schaduw: de „uiterste einden Zijner wegen.”

636

God Zelf houdt aan Job de wonderen der schepping voor om hem te leeren, dat het dwaasheid is, met den Almachtige te willen twisten: „Waar waart gij toen Ik de aarde grondde?... Kunt gij de liefelijkheden van het Zeven-gesternte binden, of de strengen des Orions losmaken?... Weet gij de ordinantiën des hemels?”

Zoo komen wij door de aanschouwing van het heelal tot het besef van de plaats, die ons betaamt tegenover het Goddelijk Wezen; tot het inzicht, dat Gods gedachten hooger zijn dan onze gedachten; tot het bewustzijn van onze eigen nietigheid.

Maar de sterrenhemel leert ons meer. De Schepper heeft in het geschapene Zijn gedachten uitgedrukt, en wel in een taal, die voor den mensch verstaanbaar is: „geen spraak en geen woorden zijn er, waar hun stem niet wordt gehoord.” En daarom moeten wij het ons tot een plicht en tot een eer rekenen, dat wij zooveel mogelijk die Goddelijke taal trachten te begrijpen en zoo uit het geschapene iets van den Schepper trachten te kennen.

Als Guido Gezelle spreekt van het „gulden Hoofd der blijde zonne,” dan ziet hij in de zon een wapenbeeld, waaraan men den Ridder kan herkennen:

„Zoo kan men aan uw pronksieraden,
O zonne, uw eed'len Ridder raden:
Zijn name is — God!”

Dit geldt ook van den sterrenhemel, waarvan immers de karaktertrekken wijzen op Hem, Die de Oorsprong is van het heelal.

Een wereld van lichten — en wordt God niet genoemd de Vader der lichten?

Een wereld van groote schoonheid — het kenmerk van alles, wat God schiep.